

НАЦУМЕ СОСЕКИ

МОМЧЕТО

夏目漱石

坊っちゃん

Превод от японски

Людмила Холодович, Александър Киров

目次

一	10
二	34
三	54
四	76
五	100
六	124
七	156
八	186
九	208
十	234
十一	258

СЪДЪРЖАНИЕ

ГЛАВА 1	11
ГЛАВА 2	35
ГЛАВА 3	55
ГЛАВА 4	77
ГЛАВА 5	101
ГЛАВА 6	125
ГЛАВА 7	157
ГЛАВА 8	187
ГЛАВА 9	209
ГЛАВА 10.....	235
ГЛАВА 11.....	259

НАЦУМЕ СОСЕКИ

(1867–1916)

Повестта „Момчето“ („Ботчан“¹) излиза от печат през 1907 г. и е посрещната с одобрение както от критиците, така и от читателите. В своите спомени Нацуме пише, че неведнъж са го разпитвали за персонажите в това произведение и за тяхната по-нататъшна съдба, смятайки, че всеки от тях е реално съществуващо лице. Действието на повестта се развива в първите години след Руско-японската война. Повестта ни разказва историята на честен и искрен младеж, който не подозира, че в обкръжаващата го действителност честността и благородството се смятат за недалновидност, а понякога дори и за глупост.

След като завършва училището по естествени науки, „момчето“ заминава за дълбоката провинция като учител по математика в средно училище. Тук той се сблъсква отблизо с провинциалния живот. Неговите идеали, вярата в справедливостта, както и искреността и безкористността му се оказват неразбираеми за хората, с които се сблъсква. Той не може да свикне с тази враждебна среда,

¹ Думата „ботчан“ означава „млади господарю“. Така прислужниците са се обръщали към сина на своя господар. Така се обръща и прислужницата Кийо към героя. За българския превод най-подходяща е думата „момчето“ или „моего момче“. – Б.пр.

където господстват интригите, подмазвачеството и користта, а човекът се оценява по това, колко пари печели.

Кажете тогава – попитах аз хазайката, – кой от двамата е по-добър – Бодливеца или Червената риза?

– Какъв Бодливец? – попита тя.

– Бодливеца е Хотта. Аз го наричам така.

– Така ли? Ако става дума за сила, Хотта изглежда е по-здрав. Червената риза обаче е доктор по филология, следователно е по-умен. Ако пък помислим кой е по-симпатичен, Червената риза ми е по-симпатичен. Учениците обаче обичат повече Хотта.

– В крайна сметка кой е по-добър?

– В крайна сметка по-добър е този, който има по-голяма заплата.

След редица несполуки героят не успява да издържи на тази действителност и се връща в Токио.

Неведнъж Момчето разсъждава над по-нататъшната съдба на учениците от местното училище, възпитанието на които се намира в ръцете на хора с нисък морал. Той разбира, че такива възпитатели не могат да научат своите ученици нито на уважение към обществото, нито на порядъчност.

В по-късните си произведения Нацуме неведнъж се връща към темите за възпитанието на по-младите поколения, за задачите на литературата в тази насока и за правилния избор на книги за младежи.

Повестта „Момчето“ е едно от най-добрите постижения на японския критически реализъм, но тъй като е автобиографична, в нея присъстват и елементи на егобелетристика. За това говорят както по-късните биографи на Нацуме, така и самият автор. Повествованието се води от името на автора, като характерът на „момчето“ и вътрешният му облик се разкриват пред читателите чрез неговите постъпки, сблъсъците му с неприятелите, отношението му към приятелите, както и чрез топлите му спомени за прислужницата Кийо, която го е отгледала. Оценка на обкръ-

жавашката го среда се дава и чрез възприятията на главния герой. Всички симпатии на автора са на страната на „момчето“ и неговите приятели, а враговете му Нацуме изобразява като особено непривлекателни и неморални. Според автора причината за злото се корени не в отделните хора, а в социалните условия, с които сам човек трудно може да се пребори. Повестта „Момчето“ е сатирично произведение, което изобличава социалните пороци. Сатиричните похвати, с които са описани образите и социалните явления, са характерни за творчеството на Нацуме Сосеки. Особено внимание заслужават тези моменти от произведението, в които се проявява отрицателното отношение на автора към официалната преса („Смачках вестника и го изхвърлих в градината, но това не ме задоволи и затова го взех обратно, отидох до тоалетната и го хвърлих в дупката“), към чиновничеството, олицетворено в образа на директора на училището, Енота, и към парадната шумотевица по случай празнуването на Деня на победата в Руско-японската война. Това е ирония на наблюдателен и много умен човек:

„След малко се издигна още един аеростат. С бели букви на червен фон беше написано: „Армия и флот – БАНДЗАЙ!“ Аеростатът се разлюля от вятъра и полетя към селото Аиои. Сигурно се е спуснал някъде около храма на богинята на милосърдието Каннон...“

Творчеството на Нацуме Сосеки без съмнение е част от културното наследство на Япония. Той е високо ценен от японските читатели като най-великия съвременен писател на Япония. Все нови и нови преводи на повестта „Момчето“ се появяват в различни страни. На български език повестта е преведена за първи път.

親 譲りの無鉄砲で小供の時から損ばかりしている。小学校に居る時分学校の二階から飛び降りて一週間ほど腰を抜かした事がある。なぜそんな無闇をしたと聞く人があるかも知れぬ。別段深い理由でもない。新築の二階から首を出していたら、同級生の一人が冗談に、いくら威張っても、そこから飛び降りる事は出来まい。弱虫やーい。と癡したからである。小使に負ぶさって帰って来た時、おやじが大きな眼をして二階ぐらいから飛び降りて腰を抜かす奴があるかと云ったから、この次は抜かさずに飛んで見せますと答えた。

親類のものから西洋製のナイフを貰って奇麗な刃を日に曇して、友達に見せていたら、一人が光る事は光るが切れそうもないと云った。切れぬ事があるか、何でも切ってみせると受け合った。そんなら君の指を切ってみると注文したから、何だ指ぐらいこの通りだと右の手の親指の甲をはすに切り込んだ。幸ナイフが小さいのと、親指の骨が堅かったので、今だに親指は手に付いている。しかし創痕は死ぬまで消えぬ。

庭を東へ二十歩に行き尽すと、南上がりにはささかばかりの菜園があって、真中に栗の木が一本立っている。これは命より大事な栗だ。実の熟する時分

ГЛАВА 1

От малък бях калпазанин и постоянно се забърквах в различни неприятности. Веднъж, когато бях в началното училище, скочих от втория етаж на училищната сграда и близо седмица не можех да се движа. Може би някой ще ме попита защо направих тази глупост. Честно казано, сега не бих могъл да отговоря. В онзи ден бях подал главата си от прозореца на втория етаж, а един съученик започна нарочно да ми вика:

– Страхливец! Страхливец! Само се перчиш, но няма да посмееш да скочиш!

Аз набрах кураж и без да мисля, скочих.

Когато училищният пазач ме занесе на гръб до вкъщи, баща ми ме видя и се опули:

– Как можа така да се удариш! Та ти си скочил само от втория етаж!

Отговорих му, че следващия път няма да се пребия така, когато скачам.

Един наш роднина ми беше подарил европейско ножче. Показах на приятелите си колко хубаво блести острието му на слънцето. Един от тях каза, че наистина блести хубаво, но не му се вярва да реже добре.

– Как така не реже! – казах аз. – Всичко може да разреже!

– Пробвай го тогава върху пръста си!

Аз ужасно се ядосах и срязах палеца на дясната си ръка. За щастие ножчето беше малко, а и костта бе твърда, така че и до днес палецът ми си стои където трябва, но белегът явно ще остане за цял живот.

От южната страна на двора ни имаше възвишение, на което бяха посадени зеленчуци, а в средата растеше кестен. Аз много

は起き抜けに背戸を出て落ちた奴を拾ってきて、学校で食う。菜園の西側が山城屋という質屋の庭続きで、この質屋に勘太郎という十三四の倅が居た。勘太郎は無論弱虫である。弱虫の癖に四つ目垣を乗り越えて、菓を盗みにくる。ある日の夕方柝戸の蔭に隠れて、とうとう勘太郎を捕まえてやった。その時勘太郎は逃げ路を失って、一生懸命に飛びかかっていた。向うは二つばかり年上である。弱虫だが力は強い。鉢の開いた頭を、こっちの胸へ宿ててぐいぐい押しした拍子に、勘太郎の頭がすべって、おれの袴の袖の中にはいった。邪魔になって手が使えぬから、無暗に手を振ったら、袖の中にある勘太郎の頭が、右左へぐらぐら霹いた。しまいには苦しがつて袖の中から、おれの二の腕へ食い付いた。痛かったから勘太郎を垣根へ押しつけておいて、足濡をかけて向うへ倒してやった。山城屋の地面は菜園より六尺がた低い。勘太郎は四つ目垣を半分崩して、自分の領分へ真逆様に落ちて、ぐうと云った。勘太郎が落ちるときに、おれの袴の片袖がもげて、急に手が自由になった。その晩母が山城屋に詫びに行ったついでに袴の片袖も取り返して来た。

この外いたずらは大分やった。大工の兼公と肴屋の角をつれて、茂作の人参畠をあらした事がある。人参の芽が出揃わぬ処へ葎が一面に敷いてあったから、その上で三人が半日相撲をとりつづけに取ったら、人参がみんな踏みつぶされてしまった。古川の持っている田圃の井戸を埋めて尻を持ち込まれた事もある。太い孟宗の節を抜いて、深く埋めた中から水が湧き出て、そこいらの稲にみずがわかる仕掛であった。その時分

обичах кестени и когато започваха да зреят, всяка сутрин тичах до там и събирах опадалите. После ги носех в училище и там ги ядях.

От едната страна на зеленчуковата градина беше дворът на заложната къща „Ямашироя“. Собственикът на заложната къща имаше син на име Кантаро – хлапе на тринадесет години. Той, разбира се, беше страхливец, но все пак имаше достатъчно кураж да се катери по плетената ограда, за да влиза в нашия двор и да краде кестени. Една нощ се скрих в сянката на оградата и най-сетне успях да хвана Кантаро. Виждайки, че не може да избяга, той се нахвърли върху мен с всички сили. Кантаро беше с две години по-голям от мен, но макар и страхлив, беше по-силен. Той се опита да ме блъсне в гърдите с ръбестата си крагуна, но незнайно как, тя се завря в ръкава на моето авасе². Аз опитах да се освободя и размахах ръка, но главата на Кантаро остана в ръкава ми и взе да се мята насам-натам. Накрая Кантаро ми захапа ръката. Много ме заболя и го притиснах до оградата, подсякох му краката и го избутах по нанадолнището, защото градината на Ямашироя беше с два метра по-ниско от нашата. Кантаро се претърколи, срути част от оградата и с рев се строполи на земята. Когато падаше, откъсна и ръкава ми, след което си освободих ръката. Вечерта майка ми отиде при съседите да се извини и се върна с откъснатия ръкав.

По онова време правех и много други бели. С Канеко, сина на дърводелеца, и с момчето на бакалина, Каку, опустошихме засятата с моркови градина на един съсед. Морковите тъкмо бяха покълнали и бяха покрити със слама, а ние тримата половин ден се борихме върху сламата и изпотъпкахме всичко.

Освен това доста си изпатих, задето бях запушил кладенеца на съседа Фурукава. Кладенецът представляваше дълбоко забита в земята бамбукова тръба, от която бликаше вода за напояване на ориза. Аз не знаех за какво служи тази тръба и я натъпках с камъни и пръчки – и чак когато се уверих, че водата вече не тече, се прибрах! Тъкмо вечерях, когато в къщата ни влетя съседът

² Авасе – горна дреха без подплата. – Б.пр.

はどんな仕掛か知らぬから、石や棒ちぎれをぎゅうぎゅう井戸の中へ挿し込んで、水が出なくなったのを見届けて、うちへ帰って飯を食べていたら、古川が真赤になって怒鳴り込んで来た。たしか罰金を出して済んだようである。

おやじはちっともおれを可愛がってくれなかった。母は兄ばかり慕って飼っていた。この兄はやに色が白くなって、芝居の真似をして女形になるのが好きだった。おれを見る度にこいつはどうせ醜なものにはならないと、おやじが云った。乱暴で乱暴で行く先が楽じられると母が云った。なるほど醜なものにはならない。ご覽の通りの始末である。行く先が楽じられたのも無理はない。ただ懲役に行かないで生きているばかりである。

母が病気で死ぬ二三日前、台所で宙返りをしてへっつい角で肋骨を撲って大いに痛かった。母が大層怒って、お前のようなものの顔は見たくないと言っから、親類へ泊りに行ってた。するととうとう死んだと言っ報知が来た。そう早く死ぬとは思わなかった。そんな大病なら、もう少し大人しくすればよかったと思って帰って来た。そうしたら例の兄がおれを親不孝だ、おれのために、おっかさんが早く死んだんだと言った。口惜しかったから、兄の横っ面を張って大変叱られた。

母が死んでからは、おやじと兄と三人で暮らしていた。おやじは何にもせぬ男で、人の顔さえ見れば貴様は駄目だ駄目だと口癖のように言っっていた。何が駄目なんだか今に分らない。妙なおやじがあったもんだ。

Фурукава. Беше почервенял от яд. Доколкото си спомням, тогава се наложи да платим нещо, за да уредим проблема.

Баща ми никак не ме харесваше, а пък майка ми харесваше повече брат ми. Брат ми имаше бяло лице и много обичаше да подражава на артистите от кабуки³, изпълняващи женски роли.

Винаги когато ме видеше, баща ми все повтаряше:

– От него нищо няма да стане!

– Толкова е палав! Тревожа се за бъдещето му – казваше и майка ми.

Наистина, както смятах майка ми и баща ми, нищо не стана от мен! Притесненията им бяха напълно основателни. Единствено в затвора не успях да вляза!

Няколко дни преди да почине майка ми, правех салта в кухнята и случайно си ударих ребрата в ъгъла на огнището. Много ме заболя. Майка ми страшно се ядоса:

– Не искам да те виждам повече! – извика тя. Аз много се разстроих и реших да се преместя при едни наши роднини. След няколко дни разбрах, че майка ми е починала. Не съм и предполагал, че може да се случи толкова внезапно!

Ако знаех, че болестта е била толкова сериозна, щях да се държа по-добре, мислех си аз, докато вървях към вкъщи. По-късно брат ми каза, че съм бил непочтителен син и че заради мен мама е починала толкова внезапно. Стана ми много мъчно и му ударих шамар.

След като майка ми почина, останахме да живеем само с баща ми. Баща ми не работеше и имаше лошия навик да обижда хората, казвайки им, че не стават за нищо. И до днес не мога да разбера какво е имал предвид. Баща ми просто беше много странен човек...

Брат ми искаше да стане търговец и усърдно учеше английски. Имаше лукав характер, като на жена, и затова бяхме в лоши отношения. Почти всяка седмица се карахме и се биехме. Веднъж, когато играехме шог⁴, брат ми направи нечестен ход и заядливо започна

³ Кабуки – класически японски театър. – Б.пр.

⁴ Шог – японски шах. – Б.пр.

兄は実業家になるとか云ってしきりに英語を勉強していた。元來女のような性分で、ずるいから、仲がよくなかった。十日に一遍ぐらいの割合で喧嘩をしていた。ある時将棋をさしたら卑怯な待駒をして、人が困ると嬉しそうに冷やかした。あんまり腹が立ったから、手に在った飛車を眉間へ擲きつけてやった。眉間が割れて少々血が出た。兄がおやじに言付けた。おやじがおれを勘当すると言い出した。

その時はもう仕方がないと観念して先方の云う通り勘当されるつもりでいたら、十年来召し使っている清という下女が、泣きながらおやじに詫まって、ようやくおやじの怒りが解けた。それにもかかわらずあまりおやじを怖いとは思わなかった。かえってこの清と云う下女に気の毒であった。この下女はもと由緒のあるものだったそうだが、瓦解のときに零落して、つい奉公までするようになったのだと聞いている。だから婆さんである。この婆さんがどういう因縁か、おれを非常に可愛がってくれた。不思議なものである。母も死ぬ三日前に愛想をつかした——おやじも年中持て余している——町内では乱暴者の愚太郎と爪弾きをする——このおれを無暗に珍重してくれた。おれは到底人に好かれる性でないとおきらめていたから、他人から木の端のように取り扱われるのは何とも思わない、かえってこの清のようにちやほやしてくれるのを不審に考えた。清は時々台所で人の居ない時に「あなたは真っ直でよいご気性だ」と賞める事が時々あった。しかしおれには清の云う意味が分からなかった。好い気性なら清以外のものも、もう少し善くしてくれるだろ

да ми се присмива. Страшно се ядосах и го ударих с пула между веждите. Ударих го толкова силно, че му потече кръв. Брат ми се оплака на баща ми, който пък ме заплаши, че ще ме лиши от наследство.

Бях се примирил и с това, но Кийо, прислужницата, която работеше при нас повече от десет години, през сълзи започна от мое име да моли баща ми за прошка и в крайна сметка успя да го умилостиви. Въпреки това не бях особено изплашен от баща ми. По-скоро ми беше жал за Кийо.

Чувал съм, че Кийо е от добро семейство, което обаче е западнало по времето на Реставрацията Мейджи⁵ и затова тя е била принудена да работи като прислужница. Кийо беше вече възрастна. Тази стара жена по необясними причини ме обичаше много. Странно нещо! Дори майка ми, три дни преди да почине, беше напълно отвратена от мен. Баща ми също не знаеше какво да ме прави. Хората от квартала ме наричаха „бандит“ и „лошо момче“, но въпреки това Кийо не спираше да ме обича. Бях се примирил с мисълта, че не съм човек, който заслужава обич, и вече не ме учудваше, че хората говорят лошо за мен. По-скоро вниманието на Кийо ми се струваше странно. Понякога, когато бяхме сами в кухнята, тя ме хвалеше.

– Ти имаш честен и добър характер! – казваше тя, но не разбрах какво точно има предвид. Ако наистина имах такъв добър характер, и други освен Кийо би трябвало да се отнасят поне малко по-добре с мен, мислех си аз.

Когато Кийо ми говореше тези неща, обикновено ѝ казвах, че мразя да ми се подмазват. Тогава старата жена ми отвърщаше радостно, че затова характерът ми е добър, и с усмивка се взираше в лицето ми. Изглежда сама си беше създала този мой прехвален образ и по този начин често ме караше да се чувствам неловко.

След като почина майка ми, Кийо започна да ме глези още повече. Често детското ми съзнание се чудеше защо ме обича тол-

⁵ Реставрацията Мейджи е процес на политически и обществени промени в Япония, довели до падането на шогуната и установяването на конституционна монархия през 1868 г. – Б.пр.

うと思った。清がこんな事を云う度におれはお世辞は嫌いだと答えるのが常であった。すると婆さんはそれだから好いご気性ですと云っては、嬉しそうにおれの顔を眺めている。自分の力でおれを製造して誇ってるように見える。少々気味がわるかった。

母が死んでから清はいよいよおれを可愛がった。時々小供心になぜあんなに可愛がるのかと不審に思った。つまらない、廃せばいいのにも思った。気の毒だと思った。それでも清は可愛がる。折々は自分の小遣いで金鎧や紅梅焼を買ってくれる。寒い夜などはひそかに蕎麦粉を仕入れておいて、いつの間にか寝ている枕元へ蕎麦湯を持って来てくれる。時には鍋焼鯉鮓さ之を買ってくれた。ただ食べ物ばかりではない。靴足袋ももらった。鉛筆も貰った、帳面も貰った。これはずっと後の事であるが金を三円ばかり貸してくれた事さ之ある。何も貸せと云った訳ではない。向うで部屋へ持って来てお小遣いがなくてお困りでしょう、お使いなさいと云ってくれたんだ。おれは無論入らないと云ったが、是非使えと云うから、借りておいた。実は大変嬉しかった。その三円を蝦蟇口へ入れて、懐へ入れたなり便所へ行ったら、すぼりと後架の中へ落してしまった。仕方がないから、のそのそ出てきて実はこれこれだと清に話したところが、清は早速竹の棒を捜して来て、取って上げますと云った。しばらくすると井戸端でざあざあ音がするから、出てみたら竹の先へ蝦蟇口の紐を引き懸けたのを水で洗っていた。それから口をあけて竜田札を改めたら茶色になって模様が消えかかっていた。清は火鉢で乾かして、これでいいで

кова. Понякога започваше да ми досажда и ѝ казвах да спре, но въпреки това тя продължаваше да ме глези. Купуваше ми сладки и соленки със собствените си пари. В студени вечери тихичко оставяше до възглавницата ми топла каша от елда, направена от отдавна купено брашно. Освен неща за ядене, тя ми купуваше и чорапи, моливи и тетрадки. Години по-късно тя даже ми даде назаем три йени. Аз не ѝ ги бях искал! Тя самата ми ги донесе в стаята и каза:

– Сигурно нямаш джобни пари. Ето, вземи!

Аз естествено ѝ казах, че не ми трябва, но тя настоя и аз ги взех. Всъщност много се зарадвах. Сложих трите йени в една кесия, която напъхах в пазвата си, и отидох до тоалетната. Там обаче, без да искам, изтървах кесията в дупката. Много се засрамах и бавно излязох от тоалетната. Наложих се да кажа на Кийо какво се беше случило. Тя бързо отиде и взе една бамбукова пръчка, за да извади кесията. След малко чух плясък на вода откъм кладенеца. Излязох и видях как тя мие кесията, закачена на края на една пръчка. Когато отворихме кесията, банкнотите бяха станали кафеникави, а образът на тях бе избледнял. Кийо ги изсуши на мангала и ми ги даде отново.

– Май малко миришат – казах аз.

– Ще отида да ги сменя – отвърна тя.

Не знам как ги е сменила, но ми донесе три сребърни монети вместо банкнотите. Какво направих с тези йени, вече не си спомням, но сега ми се иска да ѝ ги върна, въпреки че вече не мога... За съжаление вече няма как да ѝ се отблагодаря!

Кийо ми подаряваше неща само в отсъствието на баща ми и брат ми. За мен беше много неприятно да получавам тези неща скришно от другите. С брат ми не се обичахме, но въпреки това не исках да получавам тайно неща.

Попитах я:

– Защо само на мен даваш, а на брат ми не?

Тя невъзмутимо ми отговори:

– На брат ти му купува баща ти!

Според мен това не беше честно. Баща ми беше инат, но справедлив човек. Вероятно обаче в очите на Кийо нещата изглежда-

しょうと出した。ちょっとかいでみて臭いやと云ったら、それじゃお出しなさい、取り換えて来て上げますからと、どこでどう胡魔化したか札の代りに銀貨を三円持って来た。この三円は何に使ったか忘れてしまった。今に返すよと云ったぎり、返さない。今となっては十倍にして返してやりたくても返せない。

清が物をくれる時には必ずおやじも兄も居ない時に限る。おれは何が嫌いだと云って人に隠れて自分だけ得をするほど嫌いな事はない。兄とは無論仲がよくなければ、兄に隠して清から菓子や色鉛筆を貰いたくはない。なぜ、おれ一人にくれて、兄さんには遣らないのかと清に聞く事がある。すると清は澄したものでお兄様はお父様が買ってお上げなされるから構いませんと云う。これは不公平である。おやじは頑固だけれども、そんな依怙蟲負はせぬ男だ。しかし清の眼から見るとそう見えるのだろう。全く愛に溺れていたに違いない。元は身分のあるものでも教育のない婆さんだから仕方がない。単にこればかりではない。蟲負目は恐ろしいものだ。清はおれをもって将来立身出世して立派なものになると思いついて、その癖勉強をする兄は色ばかり白くって、とて役には立たないと一人できめてしまった。こんな婆さんに逢っては叶わない。自分の好きなものは必ずえらい人物になって、嫌いなものはきつと落ち振れるものと信じている。おれはその時から別段何になると云う了見もなかった。しかし清がなるなると云うものだから、やっぱり何かに成れるんだろうと思っていた。今から考えると馬鹿馬鹿しい。ある時などは清にどんなものになるだろうと

ха по съвсем друг начин. Старата жена може и да е имала някога високо положение в обществото, но не беше образована. Тя беше заслепена от обичта си към мен. Пристрастието ѝ бе много силно. Беше си втъпила, че в бъдеще ме чакат големи успехи и че ще стана велик човек. Беше решила, че брат ми няма да постигне нищо в живота, въпреки че залягаше много усърдно над учебниците. Вярваше, че тези, които тя обича, със сигурност ще станат велики хора, а тези, които не харесва, няма да сполучат.

По онова време няхах никаква идея какъв искам да стана, но Кийо все казваше: „Ще станеш, ще станеш“ – и някак си започнах да вярвам, че все нещо ще стане от мен. Сега като се замисля, всичко това ми се струва доста глупаво!

Понякога я питах:

– Според теб какъв ще стана, когато порасна?

Между другото, и самата Кийо май нямаше ясна представа какво точно ще се случи и казваше само, че без съмнение ще се возя с рикша и ще живея в къща с много красив вход. Освен това Кийо си мислеше, че когато си купя собствена къща и стана независим, ще живеем заедно. Няколко пъти се случваше да ме моли:

– Моето момче, намери ми местенце при теб, каквото и да е то.

Аз също започвах да вярвам, че някога ще си имам собствена къща, и се съгласявах:

– Да, ще бъдеш винаги с мен – казвах аз.

Кийо имаше доста развито въображение и често съчиняваше всякакви невероятни планове:

– Къде предпочиташ – в предградията в Коджимачи⁶ или в центъра, в Адзабу⁷? Хубаво е да имаш люлка в градината. Една стая в западен стил е напълно достатъчна – казваше тя.

По онова време не бях мислил за никакви къщи, нито за западни, нито за японски. Къща не ми беше нужна и винаги казвах на

⁶ Коджимачи – квартал в Токио, където някога живеели заможни хора.
– Б.пр.

⁷ Адзабу – квартал близо до императорския дворец. – Б.пр.

聞いてみた事がある。ところが清にも別段の考えもなかったようだ。ただ手車へ乗って、立派な玄関のある家をおしらえるに相違ないと云った。

それから清はおれがうちでも持って独立したら、一所になる気でいた。どうか置いて下さいと何遍も繰り返して頼んだ。おれも何だかうちが持てるような気がして、うん置いてやると返事だけはしておいた。ところがこの女はなかなか想像の強い女で、あなたはどこがお好き、麴町ですか麻布ですか、お庭へぶらんこをおしらえ遊ばせ、西洋間は一つでたくさんですなどと勝手な計画を独りで並べていた。その時は家なんか欲しくも何ともなかった。西洋館も日本建も全く不用であったから、そんなものは欲しくない、いつでも清に答えた。すると、あなたは欲がすくなくて、心が奇麗だと云ってまた賞めた。清は何と云っても賞めてくれる。

母が死んでから五六年の間はこの状態で暮していた。おやじには叱られる。兄とは喧嘩をする。清には菓子や賞を貰う、時々賞められる。別に望みもない。これでたくさんだと思っていた。ほかの小供も一概にこんなものだろうと思っていた。ただ清が何かにつけて、あなたはお可哀想だ、不都合だと無暗に云うものだから、それじゃ可哀想で不都合せなんだろうと思った。その外に苦になる事は少しもなかった。ただおやじが小遣いをくれないには開口した。

母が死んでから六年目の正月におやじも卒中で亡くなった。その年の四月におれはある私立の中学校を卒業する。六月に兄は商業学校を卒業した。兄は何とか

Кийо, че още ми е рано да мисля за такива неща, а тя пак продължаваше да ме хвали:

– Това, че не искаш много, доказва, че сърцето ти е чисто – казваше Кийо.

Животът вървеше еднообразно пет-шест години след смъртта на майка ми. Татко ме хокаше редовно, а с брат ми все се карахме, но Кийо продължаваше да ми носи сладки и често ме хвалеше. Тъй като не бях капризен, смятах, че това ми е предостатъчно. Бях уверен, че почти всички други деца са като мен.

Кийо обаче продължаваше да повтаря:

– Горкичкият ти, колко си нещастен! – а аз си мислех, че вероятно наистина съм нещастен и достоен за съжаление, щом толкова често ми казва това.

Като изключим приказките на Кийо, други особени грижи няхах. Единственото нещо, което ми липсваше, бяха джобните пари. Баща ми никога не ми даваше.

Шест години след смъртта на майка ми, точно на Нова година, баща ми почина от инсулт. През април същата година завърших едно частно средно училище, а през юни брат ми завърши търговското училище. Той се готвеше да замине да работи в клона на една фирма на остров Кюсю⁸, където се беше появила свободна длъжност. Аз обаче трябваше да продължа образованието си в Токио. Брат ми предложи да продадем къщата и имуществото, преди да замине за Кюсю. Аз му отговорих, че ми е все едно, и му казах да прави каквото реши. Няхах желание да му преча. Всеки път, когато се опитваше да се грижи за мен, ние се карахме, така че беше ясно, че рано или късно ще предложи да продадем къщата.

Винаги когато приемах неговата помощ, трябваше да прекланям глава и затова предпочитвах да разнасям мляко, за да изкарвам някакви пари. Няхах никакво желание да му се поклонявам! Преди да замине, брат ми повика търговец на мебели и разпродаде за дребни пари натрупаните от поколения вещи, а къщата продаде чрез посредник на някакви заможни хора. Той май успя да вземе

⁸ Кюсю – третият по големина остров в Япония. – Б.пр.

会社の九州の支店に口があって行かなければならん。おれは東京でまだ学問をしなければならぬ。兄は家を売って財産を片付けて任地へ出立すると云い出した。おれはどうしてもするがよかろうと返事をした。どうせ兄の厄介になる気はない。世話をしてくれるにしたらとところで、喧嘩をするから、向うでも何とか云い出すに極っている。なまじい保護を受ければこそ、こんな兄に頭を下げなければならぬ。牛乳配達をしても食ってられると覚悟をした。兄はそれから道具屋を呼んで来て、先祖代々の瓦落多を二束三文に売った。家屋敷はある人の周旋である金満家に譲った。この方は大分金になったようだが、詳しい事は一向知らぬ。おれは一ヶ月以前から、しばらく前途の方向のつくまで神田の小川町へ下宿していた。清は十何年居たうちが人手に渡るのを大いに残念がったが、自分のものでないから、仕様がなかった。あなたがもう少し年をとっていらっしやれば、ここがご相続が出来ますものとしきりに口説いていた。もう少し年をとって相続が出来るものなら、今でも相続が出来るはずだ。婆さんは何も知らないから年々取れば兄の家がもらえろと信じている。

兄とおれはかように分れたが、困ったのは清の行く先である。兄は無論連れて行ける身分でなし、清も兄の尻にくっ付いて九州下りまで出掛ける気は毛頭なし、と云ってこの時のおれは四畳半の安下宿に籠って、それすらもいざとなれば直ちに引き払わねばならぬ始末だ。どうする事も出来ん。清に聞いてみた。どこかへ奉公でもする気かねと云ったらあなたがおう

доста пари, но колко точно – не знам. Месец по-рано вече се бях изнесъл на квартира в квартал Огава⁹ в Канда¹⁰. Кийо много съжаляваше, че къщата, в която е живяла повече от десет години, беше продадена, но нямаше какво да направи, тъй като не беше нейна.

– Ако беше малко по-голям, ти щеше да наследяваш къщата – убедено говореше тя.

– Ако наистина можех да наследя къщата, щеше да стане и сега, независимо че не съм достатъчно голям! – ѝ казах аз. Старата жена не знаеше нищо и затова вярваше, че истинската причина да не наследя семейната ни къща е възрастта ми.

Така брат ми и аз се разделихме. Остана ми обаче една голяма грижа. Кийо нямаше къде да отиде. Брат ми естествено нямаше как да я вземе със себе си, а и Кийо нямаше никакво желание да ходи с него чак до Кюсю. Аз пък живеях в малка стаичка, около пет квадратни метра, от която на всичкото отгоре имаше опасност всеки момент да ме изгонят. Нямаше как да ѝ помогна.

Питах Кийо:

– Не искаш ли да работиш в някое друго семейство?

– Докато не си намериш къща и не се ожениш, няма как да бъда с теб. Ще се наложи да отида при племенника ми.

Нейният племенник беше писар в съда и бе добре подсигурен. Той няколко пъти беше канил Кийо да живее при него, но тя винаги казваше, че ѝ е по-добре да живее в дома, в който е свикнала, макар и да работи като прислужница. Сега обаче нямаше избор и реши, че е по-добре да отиде при племенника си, отколкото да слугува при непознати хора. Тя все пак ми каза:

– Търси начин да си вземеш къща и да се ожениш, а пък аз ще дойда да се грижа за теб.

Явно предпочиташе мен – чуждия човек – пред племенника си, който ѝ беше роднина.

Два дни преди да замине за Кюсю, брат ми дойде в квартирата ми, извади шестстотин йени и каза:

⁹ Огава – квартал в Токио. – Б.пр.

¹⁰ Канда – район в Токио. – Б.пр.

ちを持って、奥さまをお賞いになるまでは、仕方がないから、甥の厄介になりましょうとようやく決心した返事をした。この甥は裁判所の書記でまず今日には差支えなく暮していたから、今までも清に来るなら来いと二三度勧めたのだが、清はたと下女奉公はしても年来住み馴れた家の方がいいと云って応じなかった。しかし今の場合知らぬ屋敷へ奉公易えをして入らぬ気兼ねを仕直すより、甥の厄介になる方がましだと思ったのだろう。それにしても早くうちを持ての、妻を賞えの、来て世話をするのと云う。親身の甥よりも他人のおれの方が好きなのだろう。

九州へ立つ二日前兄が下宿へ来て金を六百円出してこれを資本にして商買をするなり、学資にして勉強をするなり、どうでも随意に使うがいい、その代りあとは構わないと云った。兄にしては感心なやり方だ、何の六百円ぐらい貰わなくても困りはせんと思ったが、例に似ぬ淡泊な処置が気に入ったから、礼を云って貰っておいた。兄はそれから五十円出してこれをついでに清に渡してくれと云ったから、異議なく引き受けた。二日立って新橋の停車場で分れたぎり兄にはその後一遍も逢わない。

おれは六百円の使用法について寝ながら考えた。商買をしたって面倒くさくって旨く出来るものじゃなし、ことに六百円の金で商買らしい商買がやれる訳でもなからう。よしやれるとしても、今のようじゃ人の前へ出て教育を受けたと威張れないからつまり損になるばかりだ。資本などはどうでもいいから、これを学資にして勉強してやろう。六百円を三に割って一年

– Давам ти ги, за да започнеш някаква търговия, или пък ако искаш, ги ползвай за обучение. Прави каквото решиш с тези пари и повече не ме търси!

Бях трогнат от постъпката на брат ми. Помислих си, че тези пари няма да са ми нужни, но честната му постъпка на брат ми ме учуди и аз реших да приема парите. След това той извади петдесет йени и каза да ги предам на Кийо. Тези пари наистина ги взех с благодарност. Два дни по-късно ние се разделихме на гара Шинбаши¹¹ и повече никога не го видях.

Лежах и размишлявах как да използвам шестстотинте йени. Да започна търговия беше трудно, а и нямаше да се справя добре. Освен това шестстотин йени не бяха достатъчни, за да започна истинска търговия. Дори да бях решил да се захвана с това, като нямам образование и достатъчно пари, само щях да си навлека неприятности.

Отказах се от идеята да ставам търговец и реших да ги използвам за образование. Ако разделя шестстотин йени на три и използвам по двеста йени на година, ще ми стигнат за три години обучение, а ако уча три години усърдно, все нещо ще постигна. След това мислих в какво училище мога да постъпя, но открай времето един предмет не ми беше особено интересен. Най-вече не ми се учеха езици и литература. Не разбирам нито ред от новата японска поезия¹². Бях решил, че няма нещо, което да ми е приятно да уча, и е все едно какво точно ще бъде то. Един ден минавах покрай едно училище по естествени науки, където имаше залепена обява, че набират нови ученици, и реших, че това може да е знак на съдбата. Влязох вътре. Там ми дадоха правилника и попълних формулярите за кандидатстване. Сега като се замисля, това беше голяма грешка, станала отново поради вроденото ми безразсъдство.

Три години прекарах в това училище. Много се стараех да уча, но винаги бях на средно ниво. Ученето никак не ми се удаваше и

¹¹ Шинбаши – гара в Токио. – Б.пр.

¹² Нова японска поезия (шинтайши) – нови поетични жанрове, които се появяват в края на XIX в. под влиянието на европейската поезия. – Б.пр.

に二百円ずつ使えば三年間は勉強が出来る。三年間一生懸命にやれば何か出来る。それからどこの学校へはいろいろと考えたが、学問は生来どれもこれも好きでない。ことに語学とか文学とか云うものは真平ご免だ。新体詩などと来ては二十行あるうちで一行も分らない。どうせ嫌いなものなら何をやっても同じ事だと思っただが、幸い物理学校の前を通り掛ったら生徒募集の広告が出ていたから、何も縁だと思って規則書をもってすぐ入学の手続きをしてしまった。今考えるとこれも親譲りの無鉄砲から起った失策だ。

三年間まあ人並に勉強はしたが別段たちのいい方でもないから、席順はいつでも下から勘定する方が便利であった。しかし不思議なもので、三年立ったらとうとう卒業してしまった。自分でも可らしいと思っただが苦情を云う訳もないから大人しく卒業しておいた。

卒業してから八日に校長が呼びに来たから、何か用だろうと思って、出掛けて行ったら、四国辺のある中学校で数学の教師が入る。月給は四十円だが、行ってはどうだという相談である。おれは三年間学問はしたが実を云うと教師になる気も、田舎へ行く考えも何もなかった。もっとも教師以外に何をしようと言うあてもなかったから、この相談を受けた時、行きましようとして即席に返事をした。これも親譲りの無鉄砲が祟ったのである。

引き受けた以上は赴任せねばならぬ。この三年間は四畳半に逗留して小言はただの一度も聞いた事がない。喧嘩もせずに済んだ。おれの生涯のうちでは比較的呑気な時節であった。しかしこうなると四畳半も引

затова името ми лесно се откриваше в долния край на списъка с оценки¹³. Учудващо беше, че на третата година някак си успях да завърша. Бях много изненадан, когато получих дипломата си!

Осем дни след дипломирането директорът на училището ме повика и ми каза, че едно средно училище на остров Шикоку¹⁴ търси учител по математика. Заплатата била четиридесет йени. Директорът ме попита дали не искам да отида. Бях учил три години, но честно да си призная, нямах желание нито да ставам учител, нито да се местя в провинцията. За съжаление обаче, не си представях какво друго бих могъл да работя освен учител и затова, без много да се замислям, отговорих, че съм съгласен да замина. Това беше поредното ми прибързано решение, отново резултат от вроденото ми безразсъдство.

След като вече бях приел предложението, трябваше да замина. През трите години на обучение бях живял в малката си стаичка и нямах конфликти с никого, за разлика от годините, през които живеех къщи. Това беше един сравнително безгрижен и лек период от моя живот. Сега обаче дойде момент, в който се наложи да напусна квартирата си. През живота си само веднъж бях излизал извън Токио. Тогава със съучениците ми ходихме на екскурзия в Камакура¹⁵. Сега обаче беше по-различно. Налагаше се да замина доста далеч. На картата това място изглеждаше малко, като връх на топлийка някъде на морския бряг. Започнах да съжалявам за решението си. Едва ли си струваше да ходя там! Не знаех що за град беше това и що за хора живееха там, но в крайна сметка реших, че няма какво толкова да се притеснявам. Налагаше се да тръгна. Избор нямах!

След като продадохме къщата, от време на време ходех да навестявам Кийо. Племенникът ѝ се оказа много свестен човек.

¹³ В Япония имената в списъците с оценки се подреждат не по азбучен ред, а по успех. – Б.пр.

¹⁴ Шикоку – най-малкият от четирите големи острова в Япония. – Б.пр.

¹⁵ Камакура – един от най-старите градове близо до Токио, известен с голямата статуя на Буда. – Б.пр.